

Latina pro historiky umění 13. lekce

- 1./ Převod vět z aktiva do pasiva - opakování
- 2./ Orbis Latinus – Bezpředložkové vazby
- 3./ Indikativ perfekta aktiva
- 4./ Záporka nōn

Domácí příprava - řešení

Cvičení 9

Přeložte fiktivní text z latiny do češtiny:

Episcopus pius magnum et opulentum monasterium fundabat. Primum architectos doctos vocabat. Architecti fabricam monasterii delineabant. Episcopus picturam monasterii novi spectabat et laudabat. Deinde episcopus lapicidam clarum vocabat. Lapidida statuis pulchris ecclesiam monasterii ornare inchoabat. Etiam ornamenta splendida ad mensam applicabat. Postremum multi viri feminaeque architecturam monasterii atque statuas novas laudabant.

Zbožný biskup zakládal velký a bohatý klášter.

Nejprve povolal učené architekty.

Architekti nakreslili stavbu kláštera (načrtli návrh klášterní budovy).

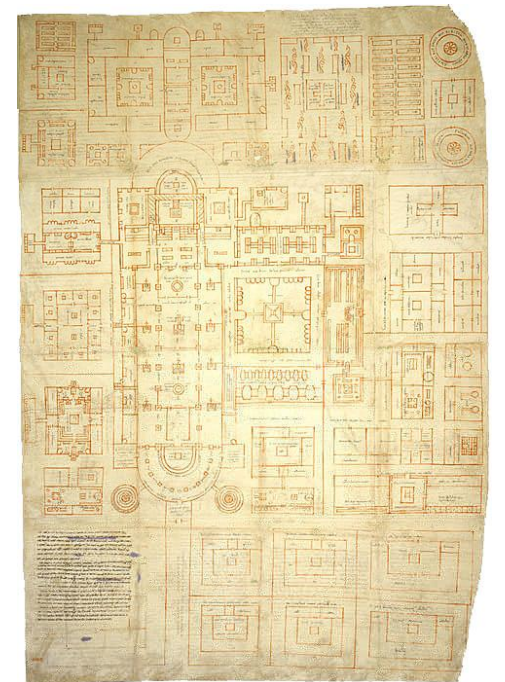
Biskup si prohlížel obraz (podobu) nového kláštera a chválil (ji).

Pak biskup zavolal slavného kameníka.

Kameník začal zdobit klášterní kostel krásnými sochami.

Přidal také nádherné ornamenty na (oltářní) menzu.

Nakonec mnoho žen a mužů chválilo architekturu kláštera i nové sochy.

Převod vět s aktiva do pasiva - procvičování

Přeložte do latiny:

Krásná socha je v novém kostele chválena učeným biskupem.

Statua pulchra in ecclesia nova ab episcopo docto laudatur.

Velký obraz je zkušeným učitelem pěkně malován do staré knihy.

Pictura magna in librum antiquum a magistro perito pulchre delineatur.

Vysoké sloupy a široké brány kláštera byly zbožně zdobeny dobrými ženami.

Columnae altae et portae latae monasterii a feminis bonis pie ornabantur.

Převod vět s aktiva do pasiva - procvičování

Cvičení 9

Převeďte fiktivní text z aktiva do pasiva, u každé věty nezapomeňte na životného původce děje:

Episcopus pius magnum et opulentum monasterium fundabat. (Episcopus) Primum architectos doctos vocabat. Architecti fabricam monasterii delineabant. Episcopus picturam monasterii novi spectabat et laudabat. Deinde episcopus lapicidam clarum vocabat. Lapidida statuis pulchris ecclesiam monasterii ornare inchoabat. (Lapidida) Etiam ornamenta splendida ad mensam applicabat. Postremum multi viri feminaeque architecturam monasterii atque statuas novas laudabant.

Magnum et opulentum **monasterium** **ab episcopo** pio **fundabatur**.

Primum **architecti** docti **ab episcopo** vocabantur.

Fabrica monasterii **ab architectis** delineabatur.

Pictura monasterii novi **ab episcopo** spectabatur et laudabatur.

Deinde **lapidida** clarus **ab episcopo** vocabatur.

Ecclesia monasterii statuis pulchris **a lapidida** ornare inchoabatur.

Etiam **ornamenta** splendida ad mensam **a lapidida** applicabantur.

Postremum **architectura** monasterii atque **statuae** novae **a multis viris feminisque** laudabantur.

Bezpředložkové vazby na otázku kam? kde? odkud?

Užívají se u jmen měst, menších ostrovů a u obecných jmen domus *dūm* a rūs *venkov*.

Substantivum však nesmí mít u sebe další rozvíjející větný člen

Proto: Brunnae *v Brně* ale in oppido Brunnā *ve městě Brně*

otázka	pád		
Kam? (quo?)	ak.	Brunnam, Coloniā Agrippinā, Viennā <i>Rýnem, Vídně</i>	do <i>Brna, Kolína nad</i>
Kde? (ubi ?)	gen.	Brunnae, Coloniae Agrippinae, Viennae <i>Rýnem, Vídni</i>	v <i>Brně, Kolíně nad</i>
Odkud? (unde?)	abl.	Brunnā, Coloniā Agrippinā, Viennā <i>Rýnem, Vídně</i>	z <i>Brna, Kolína nad</i>

Bezpředložkové vazby – příklady z praxe

Odry, m. č. Kamenka, kaple sv. Trojice. Malý zvon ve věži, zavěšený na koruně tvořené šesti hladkými uchy, r. 1828 ulil *Leopold František Stanke* (zn. na úhozovém okraji: PER LEOPOLDUM FRANC(ISCUM) STANKE **OLOMUCII** ANNO 1828)

Kde? Ubi? gen. sg. Olomucii – *v Olomouci* nom. sg. Olomucium / Olomutium, ī, n.

Pouzdrány (okres Břeclav), kostel sv. Mikuláše. Zvon, na plášti s reliéfem sv. Mikuláše, ulil r. 1696 *Jan Křtitel Melack* (zn.: IOANN(ES) BAPT(ISTA) MELLACK ME FECIT **BRUNAE** A:(NNO) 1696). Na čepci nápis. vlys (modlitba) lemovaný reliéf. prstenci tvořenými liliemi a rozvilinami.

Kde? Ubi? gen. sg. Brunae *v Brně* nom. sg. Bruna (Brunna), ae, f.

Latinské názvy míst - Johann Georg Theodor Graesse Orbis Latinus

Orbis Latinus je latinsko-německý slovník latinských topografických názvů.

1. vydání slovníku r. 1861 publikoval J. G. Th. Graesse (1814-1855), knihovník, historik umění a literární vědec.

Ve 2. vydání z roku 1909 pak byl počet hesel téměř zdvojnásoben a obohacen zejména o středoevropské lokality. Spolu s možností full textového vyhledávání dostupné na:

<http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse/contents.html>

[Orbis latinus \(Großausgabe, 1972\) | bavarikon](#)

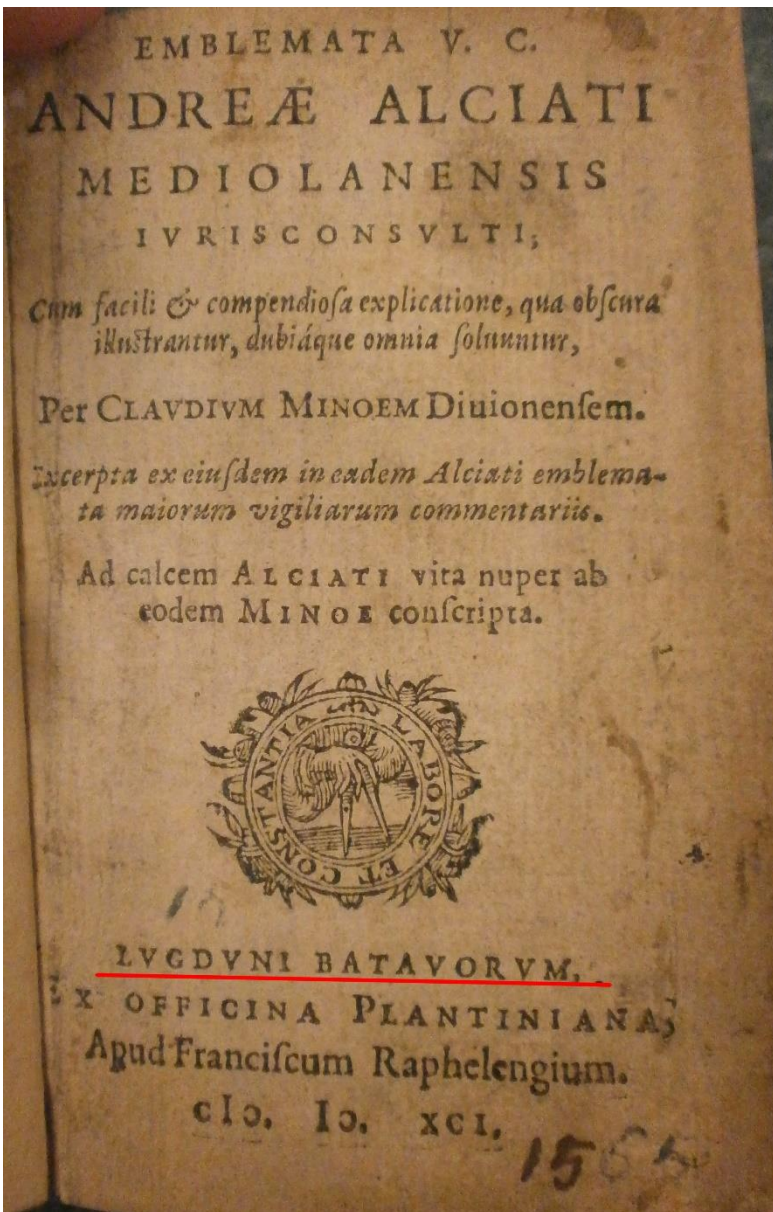
3. vydání (Graesse-Benedikt-Plechl) z r. 1971 pak zahrnuje 3 svazky. V digitalizované verzi na:

<http://daten.digital-sammlungen.de/~db/0005/bsb00050912/images/index.html?fip=193.174.98.30&seite=623&pdfseitex=>

(Dostupný v MZK – prezenčně ve studovně rukopisů a starých tisků SK3; FF-Ústřední knihovna, volný výběr 807.1-GRAE1-1).

The screenshot shows a digital interface for the 'Orbis latinus (Großausgabe, 1972)' project. The browser address bar displays the URL: <http://daten.digital-sammlungen.de/~db/0005/bsb00050912/images/index.html?id=00>. The page content is a list of place names, organized alphabetically by their Latin initial letters (Ad, Ae, Af, Ag, Ah, Ai, Aj, Ak, Al, Am, An, Ao, Ap, Aq, Ar, As, At, Au, Av, Aw, Ax). Each entry consists of the Latin name, a German description of the location, and the corresponding German name. Some entries are highlighted with a red underline, including 'Brunna → Brona' and 'Brunna, Prunna: Brunn am Walde, N-Österr., PB. Krems, GB. Gföhl, Österreich.'. The interface includes a search bar at the top right and a navigation menu at the bottom.

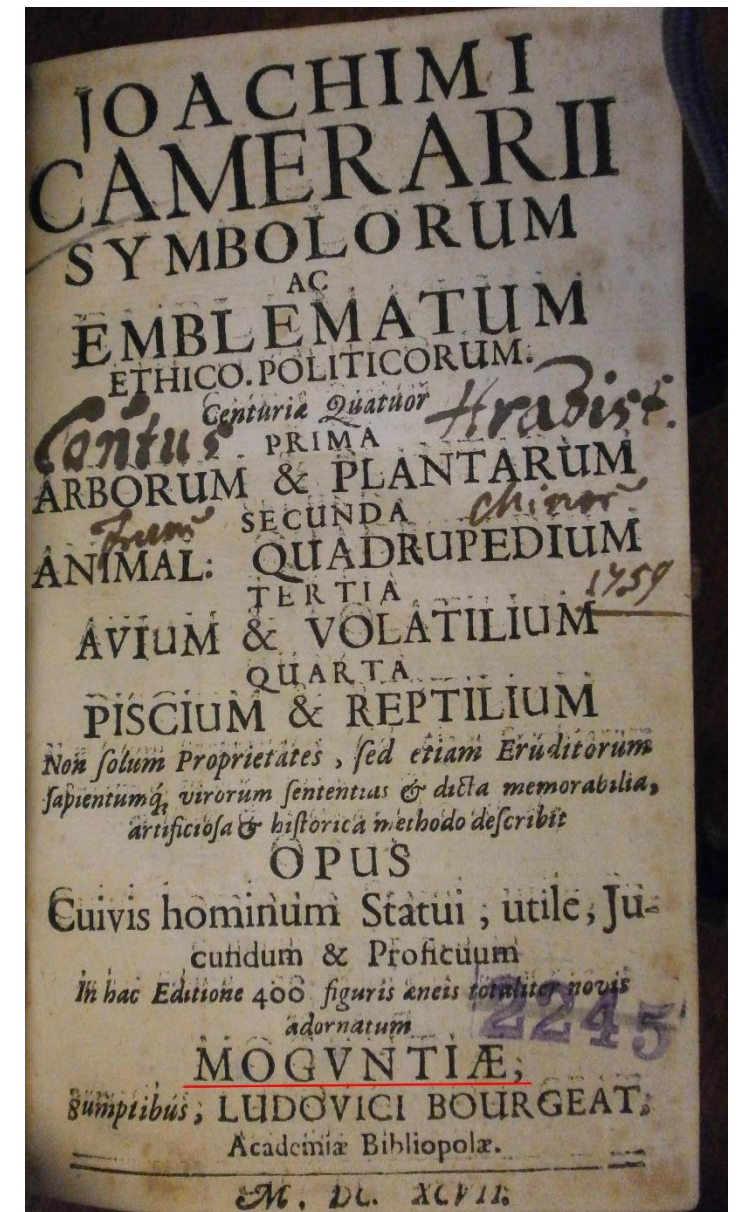
Latinské názvy míst - Johann Georg Theodor Graesse Orbis Latinus

Na otázku kde? gen. Lugduni Batavorum
nom. Lugdunum Batavorum – v Leidenu

Na otázku kde? gen. Antverpiae
nom. Antverpia – v Antverpách

Na otázku kde? gen. Moguntiae
nom. Moguntia – v Mohuči

Bezpředložkové vazby – cvičení

Přeložte: (*Mnichov* = *Monachium*, *iī, n.*; *Praha* = *Praga*, *ae, f.*) v *Mnichově* / *Praze*, do *Mnichova* / *Prahy*, z *Mnichova* / *Prahy*

v Mnichově; v Praze → Kde? Ubi? → gen. → **Monachiī; Pragmae**

Např. *Pictūra delineabātur Monachiī / Pragmae. Obraz byl namalován v Mnichově / Praze.*

do Mnichova; do Prahy → Kam? Quo? → ak. → **Monachium; Pragam**

Např. *Sculptor famōsus Monachium / Pragam vocabatur. Slavný sochař byl povolán do Mnichova / Prahy.*

z Mnichova; z Prahy → Odkud? Unde? → abl. → **Monachiō; Pragā**

Např. *Episcopus reverendissimus Monachiō / Pragā revocabatur. Vele důstojný biskup byl odvolán z Mnichova / Prahy.*

1. konjugace vzor **laudō, laudāre, laudāvī, laudātum** (Indikativ perfekta aktiva)

Perfektum se tvoří od **perfektního kmene**, který se u většiny latinských sloves liší od kmene přítomného a nelze ho odvodit na základě příslušnosti slovesa ke konjugaci, ale je nutné zjistit ho ve slovníku; 3. a 4. tvar (případně si ho pamatovat).

Perfektum představuje minulé děje jako **dokončené**. Do češtiny se obvykle překládá minulým časem dokonavých sloves.

Perfektum: koncovky aktiva **ī, istī, it, imus, istis, ērunt** (koncovky jsou stejné pro všechny čtyři konjugace)

1. os. sg. ind. perf. akt.	laudāv- ī	<i>pochválil jsem</i>
2. os. sg. ind. perf. akt.	laudāv- istī	<i>pochválil jsi</i>
3. os. sg. ind. perf. akt.	laudāv- it	<i>pochválil (pochválila, pochválilo)</i>
1. os. pl. ind. perf. akt.	laudāv- imus	<i>pochválili jsme</i>
2. os. pl. ind. perf. akt.	laudāv- istis	<i>pochválili jste</i>
3. os. pl. ind. perf. akt.	laudāv- ērunt	<i>pochválili (pochválily, pochválila)</i>

Perfektum aktiva k slovní zásobě 1. konjugace

sublevō, āre, sublev**āvī**, ātum *podporovat*

základové slovo je **sublevāv-**

laudō, āre, **āvī**, ātum *chválit, oslavovat*

základové slovo je **laudav-**

iuvō, āre, **iūvī**, iūtum *tešit* s akusativem *podporovat, pomáhat* (magistrum iuvāre *pomáhat učitelì*) Pozor, zde je nepravidelný perfektní kmen ! základové slovo je **iuv**

stō, āre, **stetī**, sātūrus *stát, třet* Pozor, zde je nepravidelný perfektní kmen!

základové slovo je **stet-**

cantō, āre, **āvī**, ātum *zpívat, opěvovat*

základové slovo je **cantav-**

sonō, āre, **sonuī**, itum *zvítě, znít* Pozor, zde je nepravidelný perfektní kmen

základové slovo je **sonu-**

spectō, āre, **āvī**, ātum *dávat se, zkoumat, směřovat*

základové slovo je **spectav-**

applicō, āre, **applicāvī**, applicātum *připojovat, přidávat*

základové slovo je **applicav-**

supplicō, āre, **āvī**, ātum *pojí se s dativem prosit někoho, modlit se, vzývat*

základové slovo je **supplic-**

orō, āre, **āvī**, ātum *mluvit, prosit, modlit se*

základové slovo je **orav-**

aedificō, āre, **āvī**, ātum *stavět*

základové slovo je **aedificav-**

inchoō, āre, **āvī**, ātum *začínat*

základové slovo je **inchoav-**

fundō, āre, **āvī**, ātum *zakládat*

základové slovo je **fundav-**

coronō, āre, **āvī**, ātum *zdobit, korunovat*

základové slovo je **coronav-**

aestimō, āre, **āvī**, ātum *posuzovat, hodnotiti*

základové slovo je **aestimav-**

negō, āre, **āvī**, ātum *popírat*

základové slovo je **negav-**

ornō, āre, **āvī**, ātum *zdobit, oslavovat*

základové slovo je **ornav-**

delineō, āre, **āvī**, ātum *nakreslit, namalovat*

základové slovo je **delineav-**

Záporka nōn

1. Záporka nōn v latině popírá jednak jednotlivý větný člen, tak celou větu.
2. Latina na rozdíl od češtiny klade jen jeden zápor.
3. Věta může obsahovat více záporných významů, smysl se pak mění.

1/   laborō   x   nōn laborō
       pracuji   x   *nepracuji*

2/   Nemo te salutāt – Nikdo tě nezdraví.

3/   Nōn nemo te salutāt – Leckdo tě zdraví.

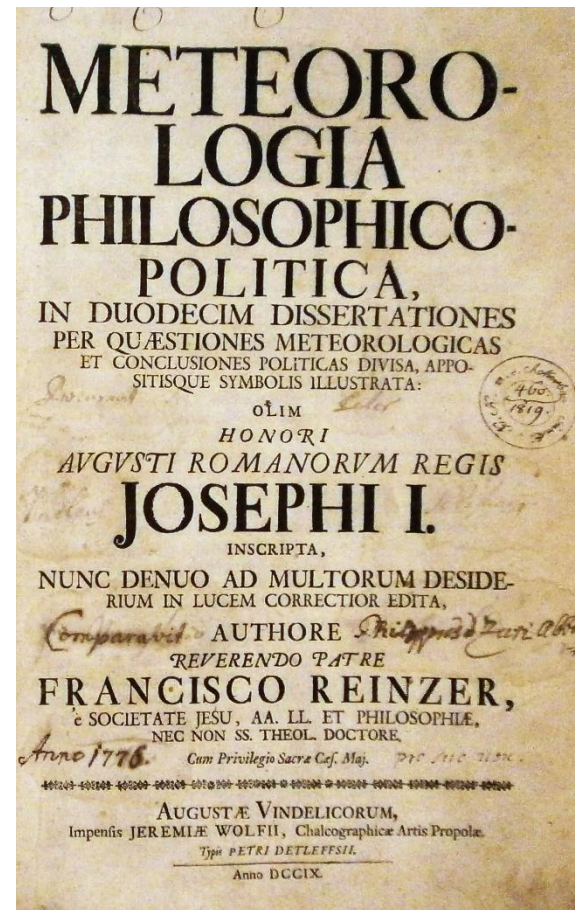
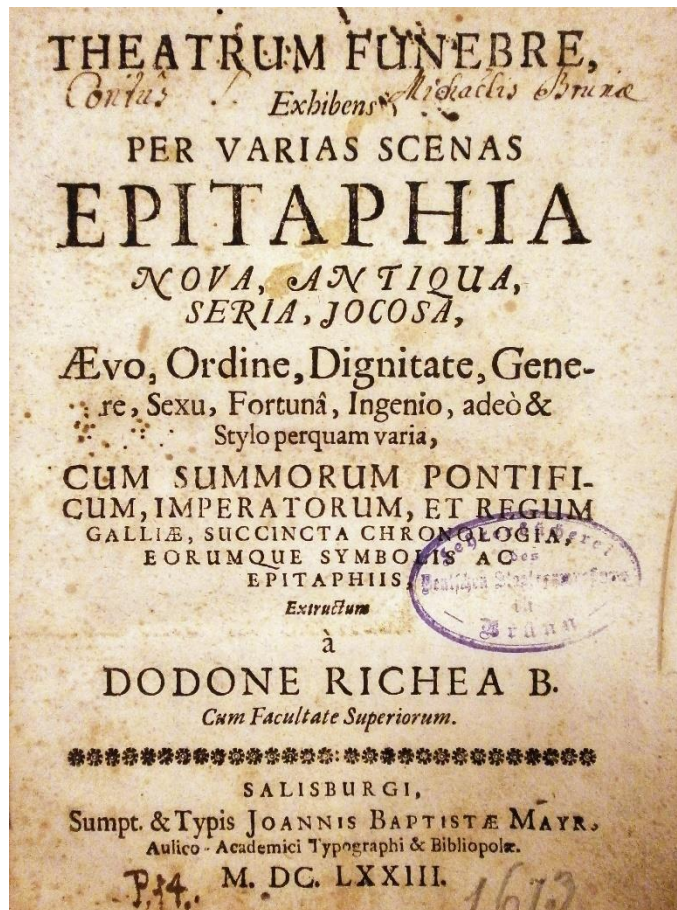
Domácí příprava

Cvičení 10

a.) V encyklopedii *Orbis Latinus* dostupné na:

<http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse/contents.html>

najděte místo, kde byly vytištěny následující tisky:

b.) Přeložte věty z latiny do češtiny a pak je (jsou-li pasivní) převedte do aktiva. Použijte indikativ perfekta aktiva:

Rōsae rubrae a feminīs bonīs et puerīs doctīs recte laudābantur.

Epicopus fāmōsus sacellum novum in monastēriō perite nōn fundat.

Liber opulentus ā magistrō clārō puellae bonae docte donātur.

c) Přeložte do latiny:

Farář se nemočil před vysokou bránou. (použijte indikativ perfekta aktiva)

Krásná socha je v rozlehlém klášteře krásně zdobena slavným řezbářem.

Velké a krásné sochy byly zkušeně opěvovány učenými básníky.